

ررسی سازه‌های اجتماعی - روان‌شناختی مؤثر بر مشارکت روستاییان در فعالیتهای احیاء و

توسعه جنگل (مطالعه موردی غرب استان مازندران)

الهام فهام¹، احمد رضوان‌فر²، تقی شامخی³، امیر کیوان درویش⁴

- 1- دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج کشاورزی، دانشگاه تهران
- 2- دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، دانشگاه تهران
- 3- دانشیار گروه جنگل، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تهران
- 4- دانش آموخته کارشناسی ارشد ترویج منابع طبیعی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی

چکیده

هدف از مطالعه حاضر، بررسی سازه‌های اجتماعی - روان‌شناختی مؤثر بر میزان مشارکت روستاییان در فعالیتهای احیاء و توسعه جنگل (مطالعه موردی غرب استان مازندران) بوده است. این تحقیق از نوع توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری آن شامل کلیه روستاییان ساکن در مناطق روستایی غرب استان مازندران که روستای محل سکونت آنها تحت پوشش تعاونی‌های روستایی احیاء و توسعه جنگل است، به تعداد 1024 خانوار روستایی می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران 110 نفر تعیین گردید. به منظور انتخاب نمونه‌ها از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی با انتساب متناسب استفاده گردید. جهت گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه استفاده شد. روایی محتوایی پرسش‌نامه با استفاده از نظرات پانل متخصصان به دست آمد. جهت تعیین اعتبار بخش سنجش میزان مشارکت در فعالیتهای احیاء و توسعه جنگل از ضریب اعتبار کرونباخ آلفا استفاده گردید که مقدار آن 0/86 به دست آمد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های تحلیل همبستگی و تحلیل رگرسیون استفاده گردید. نتایج نشان می‌دهد که رابطه مثبت و معنی‌داری بین متغیر میزان مشارکت در فعالیتهای احیاء و توسعه جنگل و متغیرهای میزان استفاده از کانال‌های ارتباطی، میزان مشارکت اجتماعی،

میزان تعامل اجتماعی، میزان انسجام اجتماعی، میزان آگاهی از عوامل تخریب جنگل، میزان آگاهی از اهمیت جنگل، میزان انگیزه اقتصادی، میزان انگیزه اجتماعی و میزان انگیزه زیست محیطی مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل وجود دارد. آزمون رگرسیون چند متغیره نشان داد که متغیرهای میزان انگیزه اجتماعی مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل، میزان استفاده از منابع و کانال‌های ارتباطی و میزان انسجام اجتماعی توانایی تبیین 33/4 درصد از تغییرات میزان مشارکت روستاییان را در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل دارا می‌باشند.

کلمه‌های کلیدی: مشارکت، فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل، سازه‌های اجتماعی _ روان‌شناختی

مقدمه

نقش بنیادین جنگل‌ها و منابع جنگلی در توسعه ملی، مبارزه علیه فقر و تأمین امنیت غذایی در کشورهای در حال توسعه، در بالاترین محافل و مجامع سیاسی بین‌المللی از جمله اجلاس‌های جهانی غذا در سال‌های 1996 و 2002، اجلاس ملل متحد برای هزاره در سال 2000 و اجلاس جهانی توسعه پایدار در سال 2002 پذیرفته شده و مورد تأکید قرار گرفته است (امانی، 1383). همچنین جنگل‌ها یکی از مهم‌ترین عوامل حفظ و پایداری محیط زیست می‌باشند و مطلوبیت این عرصه‌ها از نظر کمی و کیفی به معنای پشتوانه‌ای محکم در توسعه منابع آب و خاک است (شاعری و حسینی‌نیا، 1380). با توجه به نقش منابع جنگلی در توسعه کشورها، متأسفانه هنوز شاهد کاهش سطح این منابع در سطح جهانی هستیم به طوری که از سال 1990 تا امروز، جهان شاهد از بین رفتن 3 درصد از جنگل‌های خود بوده است (FAO، 2007).¹

در بسیاری از کشورهای در حال توسعه با پوشش کم جنگل، جوامع روستایی جهت تأمین چوب سوخت، چوب برای خانه‌سازی و محصولات غیرچوبی از قبیل علوفه، غذا و دارو به جنگل‌ها وابسته‌اند (FAO، 2003)، که این وابستگی به جنگل‌ها جهت دستیابی به اهداف مختلف، سبب تهدید این منابع به نابودی و تخریب شده است (ماسکی و همکاران²، 2003). کشور ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست، به طوری که بر اساس اعلام سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور (1386)، مساحت جنگل‌های شمال طی 40 سال گذشته 11 درصد کاهش داشته است (ایسنا، 1386).

1 . Food and Agricultural Organization (FAO)
2. Maskey et al

یکی از سیاست‌های کشورهای توسعه یافته جهت جبران تنزل عرصه‌های جنگلی، ایجاد جنگل‌های دست کاشت، کاشت درختان در خارج از جنگل و در چشم اندازه‌ها می‌باشد (FAO, 2007)، به طوری که بر اساس آمار فائو (1999)، در طی سال‌های 1990-1995، جهان شاهد افزایش 8/8 میلیون هکتاری سطح جنگل‌های کشورهای توسعه یافته بوده است. در ایران نیز گرایش به جنگل‌کاری به قصد احیاء و توسعه جنگل محوریت و ضرورت پیدا نمود و بر این اساس سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور یکی از سیاست‌های خود را توسعه جنگل‌های خزری، قرار داده که یکی از راه‌های آن کاشت درختان سریع‌الرشد و چند منظوره است که در احیای اراضی تخریب شده و کاهش فشار بر جنگل‌های طبیعی و حفظ منظر تأثیر فراوانی دارد (ایسنا، 1386). طبق مطالعات صورت گرفته (دالیسکا و همکاران¹، 2006؛ سلام و همکاران²، 2005؛ ماسکی و همکاران، 2003؛ آتمیس و همکاران³، 2003؛ کولیر و همکاران⁴، 2002؛ لیز و همکاران⁵، 2000) یکی از مؤثرترین شیوه‌ها در احیاء و توسعه منابع جنگلی، مشارکت جوامع محلی در این فعالیت‌ها می‌باشد. در ایران نیز با توجه به افزایش جمعیت جنگل‌نشینان و وابستگی اقتصادی و اجتماعی این جوامع به جنگل و همچنین کمبود امکانات دولتی، مشارکت محلی در مدیریت منابع جنگلی امری اجتناب‌ناپذیر است (عباسی، محمدزاده، 1380). سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور در راستای سیاست اصلی حفظ، احیاء، توسعه و بهره‌برداری اصولی از جنگل‌ها و نیز مشارکت دادن جنگل‌نشینان و حاشیه‌نشینان جنگل با استفاده از علاقه‌مندی و وابستگی آنها به جنگل، اقدام به اجرای برنامه‌های مشارکتی در قالب تشکیل تعاونی‌های روستایی جنگل‌داری نموده است (شاعری و حسینی نیا، 1380). بنابراین با توجه به ضرورت مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل، بررسی عواملی که بر مشارکت روستاییان در فعالیت‌های مذکور تأثیرگذار است، ضروری است. عوامل متعددی در میزان مشارکت روستاییان در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل نقش دارند که در این تحقیق سازه‌های اجتماعی _ روان‌شناختی مدنظر می‌باشند. به منظور شکل‌گیری چهارچوب نظری تحقیق، از مطالعات صورت گرفته در این زمینه بهره گرفته شد.

بر طبق نظر بسیاری از صاحب‌نظران، کانال‌ها و منابع اطلاعاتی (دوستان، همسایگان، مشاوران، بخش جنگل‌داری و بخش‌های خصوصی فعال در جنگل‌داری) که روستاییان می‌توانند از طریق آنها از جنگل‌داری آگاهی پیدا نمایند، لازمه

- 1 . Dolisca et al
- 2 . Salam et al
- 3 . Atmis et al
- 4 . Collier et al
- 5 . Lise

مشارکت روستاییان در جنگل داری است (دیجی جوین¹، 2000؛ کولیر و همکاران، 2002؛ برنز و همکاران²، 2006). شاه³ (1996) و دفرانسکو و همکاران⁴ (2006)، نیز بیان می کنند که تعامل افراد با یکدیگر نقش مهمی در مشارکت در جنگل داری دارد. در مطالعه از کیا و غفاری (1380)، مشخص شد که یکی از عوامل مؤثر بر مشارکت روستاییان، انسجام اجتماعی می باشد. نتایج تحقیق محمدی (1382) مشخص نموده است که افرادی که انگیزه بیش تری جهت مشارکت دارند، بیش ترین سطح مشارکت را دارا می باشند. دالیسکا و همکاران (2006)، در مطالعه خود نشان داده اند که مشارکت اجتماعی افراد (عضویت در مجامع مشارکتی و موقعیت مشارکتی در این مجامع)، عامل مؤثری در میزان مشارکت در جنگل داری می باشد. ورامینی (1382) در تحقیق خود به این نتیجه رسیده است که هر چه میزان آگاهی افراد از اهمیت جنگل بیش تر باشد، میزان مشارکت افراد نیز در فعالیت های جنگل داری بیش تر می باشد.

مطالعه حاضر به بررسی سازه های اجتماعی _ روان شناختی مؤثر بر مشارکت روستاییان در فعالیت های احیاء و توسعه

جنگل می پردازد. اهداف اختصاصی آن نیز عبارتند از:

- بررسی ویژگی های اجتماعی _ روان شناختی روستاییان مورد مطالعه
- اولویت بندی میزان مشارکت روستاییان در فعالیت های احیاء و توسعه جنگل
- تحلیل همبستگی متغیرهای اجتماعی _ روان شناختی و میزان مشارکت روستاییان در فعالیت های احیاء و توسعه جنگل
- تحلیل رگرسیونی میزان مشارکت در فعالیت های احیاء و توسعه جنگل بر روی متغیرهای اجتماعی _ روان شناختی

روستاییان

مواد و روش ها

این تحقیق از نوع توصیفی - همبستگی بوده که با بهره گیری از فن پیمایش انجام شده است. منطقه مورد مطالعه شامل روستاهای غرب استان مازندران که تحت پوشش شرکت های تعاونی روستایی بهره برداری و احیاء جنگل قرار دارند، می باشد. جامعه مورد مطالعه شامل 1024 خانوار روستایی بود که با استفاده از روش نمونه گیری " طبقه ای تصادفی با انتساب متناسب"، تعداد 110 نفر، با استفاده از فرمول کوکران، به عنوان نمونه آماری انتخاب و مورد

-
1. Djodjowin
  - 2 . Burns et al
  - 3 . Shah
  - 4 . Defrancesco et al

مطالعه قرار گرفتند. فرایند نمونه گیری بدین صورت بود که ابتدا به طور هدف دار روستاهای منطقه مورد مطالعه، به 3 طبقه تقسیم گردیدند که شامل روستاهای پایین دست، میان دست و بالا دست می باشد که به طور تصادفی از هر طبقه 2 روستا انتخاب گشت و تعداد نمونه هر طبقه از طریق انتساب مساوی صورت گرفت، بدین ترتیب که در هر طبقه 37 خانوار انتخاب شدند. در نهایت نمونه گیری در هر روستا به طور تصادفی و با انتساب متناسب انجام شد. به منظور اندازه گیری میزان مشارکت روستاییان در فعالیت های احیاء و توسعه جنگل، از 6 گویه با پاسخ های 6 گزینه ای شامل اصلاً تا خیلی زیاد در دامنه 1 تا 6 استفاده شده است. جهت سنجش هر یک از متغیرهای اجتماعی _ روان شناختی به جزء متغیر میزان مشارکت اجتماعی، ابتدا گویه هایی با پاسخ های 6 گزینه ای شامل اصلاً تا خیلی زیاد در دامنه 1 تا 6، برای هر متغیر تعریف شد و در انتها مجموع امتیازهای گویه های هر متغیر، امتیاز کل آن متغیر را تشکیل داد. جهت سنجش متغیر میزان مشارکت اجتماعی، از 21 سوال با پاسخ دو گزینه ای شامل بلی و خیر، استفاده گردید. جهت گردآوری داده ها از پرسش نامه استفاده شد. روایی محتوایی پرسش نامه توسط پانل متخصصان تأیید گردید. ضریب اعتبار کرونباخ آلفا برای سازه مشارکت در فعالیت های احیاء و توسعه جنگل، 0/86 به دست آمد که نشان دهنده اعتبار بالای سنجش آزمون می باشد. تجزیه و تحلیل داده ها در دو بخش توصیفی و استنباطی صورت گرفت. در این راستا از آماره های توصیفی نظیر میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات استفاده گردید. در بخش تحلیل استنباطی داده ها نیز از روش های تحلیل همبستگی و تحلیل رگرسیون استفاده شد.

نتایج و بحث

میانگین امتیازهای ویژگی های اجتماعی _ روان شناختی روستاییان مورد مطالعه

یافته های جدول 1، نشان می دهد که از میان ویژگی های اجتماعی _ روان شناختی مختلف، بالاترین اولویت روستاییان، میزان آگاهی از اهمیت جنگل (با میانگین 50/99) نسبت به دیگر متغیرهای ذکر شده در جدول 1، می باشد.

جدول 1- میانگین امتیازهای ویژگی های اجتماعی _ روان شناختی روستاییان مورد مطالعه (n=110)

گونه	میانگین	انحراف	دامنه
		معیار	امتیاز

7-42	7/41	25/05	میزان استفاده از کانال‌های ارتباطی
0-21	3/45	8/32	میزان مشارکت اجتماعی
5-30	4/58	24/43	میزان تعامل اجتماعی
2-12	3/53	10/06	میزان تضاد و اختلاف با دیگران
7-42	5/33	34/49	میزان انسجام اجتماعی
11-66	9/28	50/99	میزان آگاهی از اهمیت جنگل
10-60	8/48	42/53	میزان آگاهی از عوامل تخریب جنگل
5-30	5/42	17/63	میزان انگیزه اقتصادی مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل
7-42	6/36	30/83	میزان انگیزه اجتماعی مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل
6-36	6/19	27/16	میزان انگیزه زیست‌محیطی مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل
6-36	4/43	24/75	نگرش به مشارکت

اولویت‌بندی میزان مشارکت روستاییان در فعالیت‌های مرتبط با احیاء و توسعه جنگل یافته‌های جدول 2، نشان می‌دهد که در خصوص مشارکت روستاییان در فعالیت‌های مرتبط با احیاء و توسعه جنگل، کاشت نواری درخت در اطراف خانه با پایین‌ترین ضریب تغییرات (0/441)، اولویت اول و نهال‌کاری در عرصه‌های تخریب شده با ضریب تغییرات 0/485، کاشت نواری درخت روی مزره‌های زمین کشاورزی و باغات با ضریب تغییرات 0/53، بذرکاری در عرصه‌های طبیعی با ضریب تغییرات 0/536 و نهال‌کاری در زمین‌های بایر روستا با ضریب تغییرات 0/549، به ترتیب اولویت‌های دوم تا پنجم را به خود اختصاص داده‌اند؛ همچنین کاشت نواری درخت در اطراف رودخانه‌ها و نهرها با بالاترین ضریب تغییرات (0/552)، در اولویت آخر قرار گرفته است.

جدول 2- اولویت‌بندی میزان مشارکت روستاییان در فعالیت‌های مرتبط با احیاء و توسعه جنگل

اولویت	ضریب	انحراف	میانگین $\bar{x}$	گویه
--------	------	--------	-------------------	------

	تغییرات	معیار		
1	0/441	1/744	3/95	کاشت نواری درخت در اطراف خانه
2	0/485	1/803	3/72	نهال کاری در عرصه‌های تخریب شده
3	0/530	1/703	3/21	کاشت نواری درخت روی مرزهای زمین کشاورزی و باغات
4	0/536	1/775	3/31	بذر کاری در عرصه‌های طبیعی
5	0/549	1/702	3/10	نهال کاری در زمین‌های بایر روستا
6	0/552	1/673	3/03	کاشت نواری درخت در اطراف رودخانه‌ها و نهرها

† دامنه میانگین بین یک تا شش می‌باشد

تحلیل همبستگی متغیرهای اجتماعی - روان‌شناختی و میزان مشارکت روستاییان در فعالیتهای احیاء و توسعه جنگل طبق نتایج جدول 3، بین متغیر میزان استفاده از کانال‌های ارتباطی و میزان مشارکت روستاییان در فعالیتهای احیاء و توسعه جنگل، رابطه مثبت و معنی‌دار در سطح اطمینان 99 درصد وجود دارد؛ این یافته با یافته‌های تحقیق دیجی جوین (2000)، کولیر و همکاران (2002)، برنز و همکاران (2006)، که بیان‌گر رابطه مثبت و معنی‌دار بین میزان استفاده از منابع و کانال‌های ارتباطی و میزان مشارکت در جنگل‌داری است، هم‌خوانی دارد. بین متغیر میزان مشارکت اجتماعی و میزان مشارکت روستاییان در فعالیتهای احیاء و توسعه جنگل، رابطه مثبت و معنی‌دار در سطح اطمینان 99 درصد وجود دارد؛ این یافته با نتایج به دست آمده از تحقیق دالیسکا و همکاران (2006)، هم‌سو می‌باشد. بین متغیرهای میزان تعامل اجتماعی و میزان انسجام اجتماعی با متغیر میزان مشارکت روستاییان در فعالیتهای احیاء و توسعه جنگل، رابطه مثبت و معنی‌دار در سطح اطمینان 99 درصد وجود دارد؛ این یافته‌ها با یافته‌های شاه (1996) و دفرانسکو و همکاران (2006)، که نشان‌دهنده رابطه بین تعامل افراد با یکدیگر و میزان مشارکت در جنگل‌داری است و یافته حاصل از تحقیق از کیا و غفاری (1380)، که نشان‌دهنده وجود رابطه بین انسجام اجتماعی و میزان مشارکت روستاییان می‌باشد، هم‌سو می‌باشند. بین متغیر میزان آگاهی از عوامل تخریب جنگل و میزان مشارکت در فعالیتهای احیاء و توسعه جنگل، رابطه مثبت و معنی‌دار در سطح اطمینان 99 درصد وجود دارد؛ بین متغیر میزان آگاهی از اهمیت جنگل و میزان مشارکت در فعالیتهای احیاء و توسعه جنگل، رابطه مثبت و معنی‌دار در سطح اطمینان 95 درصد وجود دارد که نتایج تحقیق ورامینی (1382) وجود این رابطه را تأیید

می‌نماید. بین متغیرهای میزان انگیزه اقتصادی، میزان انگیزه اجتماعی و میزان انگیزه زیست محیطی مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل با متغیر میزان مشارکت روستاییان در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل، رابطه مثبت و معنی‌دار در سطح اطمینان 99 درصد وجود دارد؛ محمدی (1382)، در تحقیق خود این یافته‌ها را مورد تأیید قرار داده است.

جدول 3- نتایج حاصل از تحلیل همبستگی متغیرهای اجتماعی _ روان‌شناختی و میزان مشارکت در

فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل

متغیر مستقل	مقدار r	سطح معنی‌داری
میزان استفاده از منابع و کانال‌های ارتباطی	0/455**	0/000
میزان مشارکت اجتماعی	0/27**	0/004
میزان تعامل اجتماعی	0/386**	0/000
میزان تضاد و اختلاف با دیگران	0/126	0/19
میزان انسجام اجتماعی	0/392**	0/000
میزان آگاهی از اهمیت جنگل	0/215*	0/024
میزان آگاهی از عوامل تخریب جنگل	0/312**	0/001
میزان انگیزه اقتصادی مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل	0/296**	0/002
میزان انگیزه اجتماعی مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل	0/466**	0/000
میزان انگیزه زیست محیطی مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل	0/365**	0/000
نگرش به مشارکت	0/143	0/136

** و * به ترتیب معنی‌داری در سطح یک و پنج درصد

تحلیل رگرسیونی میزان مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل بر روی متغیرهای اجتماعی _ روان‌شناختی روستاییان به منظور پیش‌بینی میزان تغییرات در میزان مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل بر روی متغیرهای اجتماعی _ روان‌شناختی روستاییان، از ضریب رگرسیونی استفاده گردید. از مجموع نه متغیر اجتماعی _ روان‌شناختی که دارای رابطه معنی‌دار با متغیر میزان مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل بودند، متغیرهای میزان انگیزه اجتماعی

مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل، میزان استفاده از منابع و کانال‌های ارتباطی و میزان انسجام اجتماعی، در سه گام وارد معادله رگرسیونی شدند. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که سه متغیر مذکور توانایی تبیین 33/4 درصد از تغییرات میزان مشارکت روستاییان مورد مطالعه را در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل دارا می‌باشند. این نتایج نشان می‌دهد که هنوز مقدار قابل توجهی از نوسانات در میزان مشارکت روستاییان در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل، مبتنی بر عواملی است که در این تحقیق شناخته نشدند و محققان دیگر باید به آن پردازند. در جدول 4 یافته‌های فوق نشان داده شده است.

جدول 4- مقدار تأثیر متغیرهای اجتماعی _ روان‌شناختی تأثیرگذار بر میزان مشارکت روستاییان در فعالیت‌های احیاء و

توسعه جنگل

متغیر	B	Beta	t	سطح معنی‌داری
ضریب ثابت: b_0	-8/596		-1/926	0/057
میزان انگیزه اجتماعی مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل (X_1)	0/301	0/24	2/531	0/013
میزان استفاده از منابع و کانال‌های ارتباطی (X_2)	0/312	0/29	3/241	0/002
میزان انسجام اجتماعی (X_3)	0/343	0/23	2/656	0/009
	$R^2=0/334$	$R2=0/315$	$F=17/713^{**}$	

با توجه به مدل نهایی رگرسیون چند متغیره، با معادله زیر می‌توان میزان مشارکت روستاییان در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل را تخمین زد:

$$Y = -8/596 + 0/301X_1 + 0/312X_2 + 0/343X_3$$

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به نتایج حاصل از ضریب همبستگی که نشان‌دهنده رابطه مثبت و معنی‌دار بین میزان انسجام اجتماعی و میزان تعامل اجتماعی با میزان مشارکت روستاییان در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل می‌باشد، پیشنهاد می‌گردد که عاملین ترویج و توسعه بخش جنگل‌داری، بسترسازی جهت گسترش تشکل‌های مردم نهاد روستایی را مورد

توجه قرار دهند که این اقدام سبب افزایش انسجام اجتماعی و افزایش ارتباط و تعامل افراد با یکدیگر می‌گردد.

با توجه به این که بین میزان مشارکت اجتماعی روستاییان با میزان مشارکت آنها در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل رابطه مثبت و معنی‌داری به دست آمد، پیشنهاد می‌گردد که اقدامات لازم برای ایجاد زمینه‌های لازم برای عضویت و مشارکت فعال روستاییان در مجامع مشارکتی نظیر تعاونی‌های تولید روستایی، شوراهای مردمی، خانه‌های همیار و ...، به عمل آید.

با توجه به این که میزان آگاهی زیست‌محیطی از جنگل (آگاهی از اهمیت جنگل و عوامل تخریب جنگل)، بر میزان مشارکت روستاییان در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل مؤثر است، بنابراین پیشنهاد می‌گردد که با برگزاری کلاس‌های آموزشی - ترویجی، نسبت به ارتقاء سطح آگاهی زیست‌محیطی روستاییان از جنگل اقدام شود.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که میزان انگیزه اجتماعی مشارکت در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل، میزان استفاده از منابع و کانال‌های ارتباطی و میزان انسجام اجتماعی، توانایی تبیین تغییرات در میزان مشارکت روستاییان در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل را دارند، از این رو پیشنهاد می‌گردد ضمن تعریف انگیزه‌های مادی و غیرمادی در فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل، زمینه‌های لازم برای استفاده از منابع و کانال‌های ارتباطی جهت کسب اطلاعات در خصوص فعالیت‌های مذکور فراهم گردد؛ بدیهی است برنامه‌ریزی در جهت کاهش کنش‌های اجتماعی و افزایش انسجام اجتماعی در میان جنگل‌نشینان، در جهت افزایش فعالیت‌های احیاء و توسعه جنگل نقش بسزایی دارد.

منابع:

1. ازکیا، م و ، غ. غفاری. 1380. رابطه بین انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی سازمان یافته روستاییان در نواحی روستایی شهرستان کاشان، فصل‌نامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، شماره 36: 175-205.
2. امانی، م. 1383. برنامه جنگل‌داری ایران یا راهبرد ملی توسعه پایدار در بخش جنگل، ماه‌نامه دهاتی، شماره 10: 18-23.

3. ایسنا، 1386. سرویس اجتماعی - محیط زیست، شماره خیر 928934، قابل دسترس در:

<http://isna.ir/Main/NewsDownload.aspx?ID=928934>

4. شاعری، ع. م. و غ. ح. حسینی نیا. 1380. نقش تعاونی‌های جنگل‌داری در مدیریت جنگل‌های شمال، مجموعه مقالات همایش ملی مدیریت جنگل‌های شمال و توسعه پایدار، مجموعه سخنرانی‌ها، تهران: سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور، صفحه 214-189.

5. عباسی، ع و س. محمدزاده. 1380. بررسی تجارب جهانی جلب مشارکت محلی در مدیریت منابع جنگلی و بهره‌گیری از تجارت موفق در ایران، مجموعه مقالات همایش ملی مدیریت جنگل‌های شمال و توسعه پایدار، مقالات پوستری، تهران: سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور، صفحه 432-411.

6. محمدی، غ. م. 1382. عوامل مؤثر بر مشارکت روستاییان در طرح‌های آبخیزداری، ماه‌نامه جهاد، شماره 261: 17-13.

7. ورامینی، ن. 1382. بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان جنگل‌نشین استان مازندران (ساری) در حفاظت از جنگل‌ها، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات.

8. Atmis, E., I. Dasdemi., W. Lise., and O.Yidiran. 2007. Analysis Factors affecting women's participation in forestry in Turkey, Journal of Ecological Economic (60): 787-796.

9. Burns, S., G. Gray., M. McDermott., and L. Schweitzer. 2006. Perceptions and Participation in US Community-Based Forestry, Prepared for the Communities Committee of the Seventh American Forest Congress by American Forests: 9/5/06.P: 51.

Available at:

http://amfor.org/downloads/fp/reports_pubs/CBF%20Survey%20Overall%20Reort%20Final.pdf

10. Collier, P., J. Dorgan., and P. Bell. 2002. Factors Influencing Farmer Participation in Forestry, COFORD, National Council for Forest Research and Development, Belfield, Dublin 4, Ireland. P:70.

Available at:

<http://www.coford.ie/iopen24/pub/pub/Reports/factors-influencing.pdf>

11. Defrancesco, E., P. Gatto., F. Runge., and S. Trestini. 2006. Factors affecting farmers' participation in agri-environmental measures: evidence from a case study, Department of Land and Agro-forestry Systems, University of Padova and Department of Applied Economics, University of Minnesota, P: 25.

Available at:

http://www.apec.umn.edu/faculty/frunge/MinnItalyConf2006/Defrancesco_Gatto_Trestini_Runge.pdf

12. Djodjowin, L. 2000. Participatory management of natural resources in Benin: case study of the Bassila subdistrict, Atacora Distric (Summary). In FAO 2000a.. Proceeding of the international workshop on community forestry in Africa, Gambia.

Available at: <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/006/x7760b/X7760B21.pdf>

13. Dolisca, F., R. C. Douglas., M. M. Joshua., A. Sh. Dennis., M. J. Curtis. 2006. Factors influencing farmers' participation in forestry management programs: A case study from Haiti. *Journal of Forest Ecology and Management* (236): 324–331.

14. FAO. 1999. State of the world's forests 1999. Rome. P: 154.

15. FAO. 2003. State of the world's forests 2003. Rome. P: 151.

16. FAO. 2007. State of the world's forests 2007. Rome. P: 157.

17. Lise, W. 2000. Factors influencing people's participation in forest management in India. *Journal of Ecological Economics* (34): 379–392.

18. Maskey, V., T. Gebremedhin., and T. Dalton. 2003. A Survey Analysis of Participation in a Community Forest Management in Nepal, Selected paper for presentation at the Northeastern Agricultural Resource Economics Association, Portsmouth, New Hampshire, June 8-10, RESEARCH PAPER 2003-8, P: 21.

Available at: www.rri.wvu.edu/pdffiles/gebremedhin2003-8wp.pdf

19. Salam, M. A., T. Noguchi., and M. Koike. 2005. Factors in influencing the sustained participation of farmers in participatory forestry: a case study in central Sal forests in Bangladesh. *Journal of Environmental Management* (74): 43–51.

20. Shah, S. A. 1996. Forestry for people. Indian council of Agricultural Research. KAB. Pusa. new Delhi, India. P: 156.